

Pierson-penning voor F. de Roos

Auteur(s):

Kuipers, S.K.

Verschenen in:

ESB, 82e jaargang, nr. 4089, pagina 53, 15 januari 1997

Rubriek:

Economie-beoefening

Trefwoord(en):

economie-beoefening

Op 14 november jl. werd de Pierson-penning uitgereikt aan M.M.G. Fase en F. de Roos. De lofredes die bij deze gelegenheid werden uitgesproken volgen hier in verkorte vorm.

F. de Roos

F. De Roos begon zijn loopbaan met de studie van het geld- en bankwezen. Hij promoveerde op het onderzoek *De algemene banken in Nederland* (1947). In de eerste jaren van zijn hoogleraarschap aan de Vrije Universiteit, maakte de monetaire macro-economie het belangrijkste onderwerp van studie uit. Vanaf het midden van de jaren vijftig verschoof zijn aandacht steeds verder in de richting van de macro-economie van open economieën en de wisselkoerstheorie. In 1957 zag zijn belangrijkste boek *Theorie der internationale economische betrekkingen* het licht.

Dynamische benadering ...

In het wetenschappelijke werk van De Roos kunnen drie constanten worden onderkend. De eerste is zijn voorkeur voor de dynamische analyse in plaats van de statische. Dit komt het sterkste tot uitdrukking in zijn oratie *Enkele dynamische aspecten van het vraagstuk van de betrekkingen tussen sparen en investeren* uit 1949, waarin hij zijn ontevredenheid uit over het IS/LM-model. Door het statische karakter kan dit model geen antwoord geven op de vraag of de investeringen beperkt kunnen zijn door een tekort aan besparingen, een vraag die begin jaren vijftig in het bijzonder werd toegespitst op de gevolgen van een tekort aan risicodragend kapitaal. Bovendien biedt het slechts beperkt inzicht in de wisselwerking tussen investeringen en besparingen enerzijds en geldschepping en op- en ontpotting van geld anderzijds, zodat niet duidelijk wordt aan welke condities in de financiële sfeer moet zijn voldaan opdat het proces van de inkomensvermenigvuldiger zich ongestoord kan voltrekken.

De Roos stelde in zijn oratie voor de inkomensbestedingstheorie te dynamiseren door in navolging van D.H. Robertson onderscheid te maken tussen het verdiende en het beschikbare inkomen. De bestedingen kunnen niet hoger zijn dan het beschikbare inkomen (dat is het inkomen dat in de voorafgaande periode is verdiend), tenzij gezinnen en bedrijven nog op kasvoorraden kunnen interen of over kredietlijnen beschikken¹. Dit betekent, dat investeringen en besparingen zich in beginsel onafhankelijk van elkaar kunnen bewegen, hetgeen impliceert dat de investeringen niet noodzakelijk beperkt worden door een laag niveau van besparingen. De Roos komt tot dezelfde conclusie als Keynes in 1937, namelijk dat investeringen in een toestand, waarin de productiemiddelen niet volledig worden benut, slechts belemmerd kunnen worden door een gebrek van liquiditeiten en nimmer door een tekort aan besparingen².

... gericht op synthese

De tweede constante in het werk van De Roos is zijn hang naar synthese van op het eerste gezicht strijdige theorieën. In twee artikelen in *De Economist* in 1955 met als gezamenlijke titel *Complementaire interesttheorieën* levert De Roos een bijdrage aan het debat over de geldigheid van de leenfondstheorie en de liquiditeitsvoorkeurtheorie, als alternatieve verklaringen voor de vraag naar geld. Volgens De Roos is de leenfondstheorie van toepassing in de ultra-korte periode, de periode waarin besparingen en investeringen niet noodzakelijk aan elkaar gelijk zijn, en de liquiditeitsvoorkeurtheorie in de korte periode, dit is in de periode waarin investeringen en besparingen via inkomensaanpassingen aan elkaar gelijk zijn geworden. Dat betekent dat van een stijging van het overheids- tekort, gefinancierd door uitgifte van langlopende schuld, slechts kortstondig een opwaartse druk op de interestvoet kan uitgaan. Het tekort van de overheid zal leiden tot een inkomensstijging en daardoor zullen de besparingen weer toenemen. Blijft de interestvoet hoog, dan is dat aan een tekort aan liquiditeiten te wijten. Een hoog niveau van de interestvoet is bij onderbesteding dus niet het gevolg van een te geringe omvang van de besparingen. In zijn rede voor de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen in 1985 onder de titel *De vorming van de wisselkoers* heeft De Roos een analoge ordening aangebracht in de wisselkoerstheorieën: in de korte periode zorgt de wisselkoers voor evenwicht op de betalingsbalans, en in de lange periode voor evenwicht op de lopende rekening van de betalingsbalans.

Hekel aan l'art pour l'art

De derde constante factor in het werk van De Roos is het feit, dat bij hem theorievorming nimmer l'art pour l'art is, maar altijd geschiedt om zicht te krijgen op een vraagstuk uit de realiteit. De hiervoor kort aangestipte vragen of een laag niveau van de investeringen het gevolg kan zijn van een tekort aan besparingen of dat hoge interestvoeten moeten worden teruggevoerd op grote tekorten op de

overheidsrekening vormen hiervan duidelijke voorbeelden.

Het voorgaande mag duidelijk hebben gemaakt dat het wetenschappelijke werk van De Roos belangrijke oorspronkelijke elementen bevat. Meer dan eens was hij zijn tijd ver vooruit. Daar De Roos, zoals zovele van zijn generatiegenoten, meestal schreef in het Nederlands, bleef zijn invloed hoofdzakelijk beperkt tot het Nederlandse taalgebied. Deze invloed was echter groot, niet alleen direct, via zijn publicaties, maar ook doordat promovendi, waarvan hij er naar Nederlandse maatstaven zeer vele heeft gehad, in zijn artikelen neergelegde ideeën verder uitwerkten. Bovendien heeft De Roos via zijn leerboeken belangrijk bijgedragen aan de wetenschappelijke opleiding van vele generaties studenten, en niet alleen die van zijn eigen universiteit! Ten slotte heeft De Roos via de vele verantwoordelijke adviesfuncties buiten de wetenschap, zoals commissariaten bij particuliere banken, het Koninklijke Commissariaat bij de Nederlandsche Bank, het lidmaatschap van de Bankraad en het (plv.) kroonlidmaatschap van de Sociaal Economische Raad zijn diepe en brede inzicht in het economische gebeuren direct aan de beleidmakers in de publieke en particuliere sfeer ten goede laten komen.

Zie ook: [Pierson-penning voor M.M.G. Fase >820052](#) van A. Heertj

1 Het aldus bereikte inzicht in de betrekkingen tussen de reële en de financiële sfeer vertoont een treffende gelijkenis met datgene wat Clower vele jaren later (in 1967) de essentie acht van een geldverkeershuishouding, namelijk dat money buys goods and goods buy money; but goods do not buy goods en dat sindsdien als de cash-in-advance constraint zijn ingang in de internationale monetaire literatuur heeft gevonden. Zie R.W. Clower, A reconsideration of the microfoundations of monetary theory, *Western Economic Journal*, 1967, blz. 1-9.

2 Zie *Collected writings of John Maynard Keynes*, Londen, 1973, blz. 201-223, inz. blz. 222.